

ÇİN'İN ORTADOĞU'DAKİ VARLIĞI: DENGELİ MUĞLAKLIKTAN SEÇİCİ İLİŞKİLERE

ALESSANDRO ARDUINO

4 MAYIS 2021

(Bu metin İngilizce orijinal versiyonundan tercüme edilmiştir.)

Giriş

Mart 2021’de Biden yönetimindeki ABD’nin Çin ile yaptığı ilk üst düzey görüşmeler kapsamında Alaska’da yapılan gergin ABD-Çin toplantısının ardından¹ Çin Devlet Konsey Üyesi ve Dışişleri Bakanı Wang Yi altı ülkeyi kapsayan bir Ortadoğu turu yaptı.

Tokyo ve Seul ziyaretlerinden sonra ve Anchorage, Alaska toplantısının hemen öncesinde ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken ABD’nin Çin ile ilişkilerinin geleceğini “gerektiğinde rekabetçi, mümkün olduğunda iş birliğine yatkın, elzem olması halinde de hasmane olacak” sözleriyle özetledi.² Blinken ABD’nin tartışmalara güçlü bir konumdan başlamaya hazır olduğu yönünde bir sinyal vermeyi amaçlarken Wang’ın ABD-Çin görüşmelerinden hemen sonra yaptığı diplomatik Ortadoğu turunun zamanlaması da gözlerden kaçmadı. Altı ülkeye yaptığı ziyaret sırasında Wang, Blinken’in rekabetçi; hasmane ve iş birliğine yatkın şeklindeki açıklamasına cevaben Ortadoğu’da bölgesel güvenlik için öngördükleri beş ilkeyle karşılık verdi.³ Propagandayı bir kenara bırakacak olursak Çin, Ortadoğu’daki ekonomik nüfuzunu hızla büyütüyor⁴ ama Çinli yetkililer ve akademisyenler hâlâ Çin’in ekonomi diplomasisinin nasıl ve ne zaman siyasi nüfuza dönüşeceğini tartışıyor.

Altı ülkelik diplomatik tur içinde Suudi Arabistan Krallığı, Türkiye ve İran durakları Çin’in Ortadoğu’yla temaslarının gelecek eğilimlerini bir çerçeveye oturtmak için ayrıca önem arz ediyor.

Bölgesel Güvenlik ve Müdahaleden Kaçınma

Bakan Wang Yi’nin Suudi Arabistan ziyaretinin odağında Suudi Veliaht Prens Muhammed bin Selman ile Dışişleri Bakanı Faysal bin Ferhan ile yaptığı toplantılar vardı. Çin’in Suudi Arabistan Büyükelçisi Chen Weiqing’e göre⁵ Bakan Wang ile Veliaht Prens Muhammed bin Selman arasındaki tartışma beş ana husus etrafında özetlenebilir. Birincisi, ekonomik kalkınma ve COVID-19 pandemisiyle mücadele alanlarında güçlü Çin-Suudi iş birliği için yakalanan ivmeyi sürdürmektir. İkincisi, Ortadoğu’da güvenlik ve istikrarın sürdürülmesi amacıyla Pekin ile Riyad arasındaki kapsamlı stratejik ortaklığa yeni bir rol biçmektir. Üçüncüsü,

Altı ülkeye yaptığı ziyaret sırasında Wang, Blinken’in rekabetçi; hasmane ve iş birliğine yatkın şeklindeki açıklamasına cevaben Ortadoğu’da bölgesel güvenlik için öngördükleri beş ilkeyle karşılık verdi

yakın zamanda yayımlanan 14. Beş Yıllık Plan'da Çin'in Kuşak ve Yol İnisiyatifi'nin çıkarları Suudi Arabistan'ın 2030 Vizyonu ile örtüştüğü yönündeydi. Şöyle ki, Suudi Arabistan'ın hidrokarbon kaynaklarına alternatif olarak ekonomisini çeşitlendirme talebi Pekin'in Dijital İpek Yolu kapsamındaki yeni teknolojiler teklifiyle uyuyor. Dördüncüsü, Çin'in Birleşmiş Milletler (BM) merkezli ve uluslararası hukuk temelli uluslararası bir düzene dayanan başka devletlerin iç işlerine karışmama temel ilkesine bağlı kalmaya devam edeceği şeklindeydi.⁶

Wang'ın önerdiği bu temel hususlar arasında "Ortadoğu'da barış ve istikrara kavuşmak için beş konuluk bir girişim, bölge ülkelerini birbirlerine saygı göstermeye çağırarak, hakkaniyet ve adaleti desteklemek, nükleer yayılmanın önüne geçmek, ortak güvenliği birlikte desteklemek ve kalkınma iş birliğini hızlandırmak" yer alıyordu.

Fakat yukarıda bahsedilen beş ilke Çin'in son on yıldaki Ortadoğu ve Kuzey Afrika (MENA) politikasından keskin bir kopuş değil ama bölgede seçici bir ilişki döneminin başlayacağına işaret ediyor olabilir. Nihayetinde Bakan Wang, bölgede bir ölçüde istikrar sağlamak için "Çin'in Ortadoğu'da uzun vadeli barış ve istikrarı teşvik etmede üzerine düşen rolü oynamaya istekli olduğunu" belirtti.⁷

Çin Ortadoğu'da yeni bir aktör değil. 1955 Bandung Konferansı'nın ardından Pekin, bölgede emperyalizm karşıtı ideolojik bir mücadeleye ve ulusal bağımsızlık hareketlerine desteğini sunarak bölge ile temas kurmaya başladı.⁸ Ancak maddi desteği Çin'in o dönemde kullanabildiği kaynaklarla sınırlıydı. Yine de Pekin'in Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki desteği Cezayir Ulusal Kurtuluş Cephesi, Filistin Kurtuluş Örgütü ve el-Fetih'ten Dhofar Kurtuluş Cephesi'ne kadar uzanıyordu.⁹ Çin, özellikle Soğuk Savaş'ın zirve döneminde giderek Sovyet duruşlarından uzaklaşması nedeniyle 1980'lerin sonlarından başlayarak Ortadoğu'ya yaklaşımında daha temkinli bir katılım politikasına geçti. Çin'in Ortadoğu'ya enerji bağımlılığını arttırdığı 2012'den beri Pekin BM'nin çok taraflı mutabakatından hareketle bölgede daha proaktif bir rol tasavvur etmeye başlayarak 2016 China Arab Policy Paper'da¹⁰ "Ortadoğu'daki kargaşanın kökü kalkınmaya dayanıyor ve çıkış yolu da kalkınmadan geçiyor." ifadelerine yer verdi. Dolayısıyla Çin'in Ortadoğu'yu istikrara kavuşturmaya yaklaşımı demokratik bir barışa değil kalkınmacı bir barışa dayanıyor. Bu

Çoğu Ortadoğu ülkesi Washington ile Pekin arasında farklı ilişkilene dereceleriyle bir dengeleme politikası sergiliyor

açından çoğu Ortadoğu ülkesi Washington ile Pekin arasında farklı ilişkilene dereceleriyle bir dengeleme politikası sergiliyor. Bir yandan Çin, özellikle COVID-19'un olumsuz etkilerinden sonra bölgenin ekonomik kalkınmasına yatırım yapıp destek sunabilecek birkaç ülkeden biri konumunda. Öte yandan Çin'in sürmekte olan Halk Kurtuluş Ordusu (HKO) reformu bölgede bir güvenlik sağlayıcı olarak mevcut sınırlarını¹¹ gösteriyor.

Altı günlük Ortadoğu turunu tamamlayan Wang Yi: "Çin bölge ülkelerine dış baskı ve müdahalelere dayanıklı olmaları, bölgesel gerçekliklerine uygun kalkınma yollarını bağımsızca keşfetmeleri (...) büyük güçlerin jeopolitik rekabetinin gölgesinden kurtulmaları ve bölgenin sahipleri olarak bölgesel çatışma ve anlaşmazlıkları çözmeleri konusunda bölge ülkelerini desteklemektedir." dedi.¹²

Wang'ın açıklaması Çin Dışişleri Bakanlığı'nın son on yılda Ortadoğu konusundaki duruşundan hiç de farklı değil: Bölgedeki bataklıklara çekilmekten çekiniyor. Çinli akademisyen Sun Degang ile üst düzey diplomat Wu Sike¹³ de aynı üslupla Ortadoğu'nun büyük güç diplomasisinde kilit bir bölge olduğunu ve Pekin'in farklılıkları hesaba katarken ortak payda aradığını savunuyor ki bu formül çatışma çözümünden ziyade çatışma yönetimine işaret ediyor.¹⁴

Çin-Ortadoğu ilişkileri uzmanı Zhang Chuchu Çin'in MENA bölgesindeki varlığı ve stratejik çıkarlarının yakın çevresindekilere kıyasla sınırlı olduğu yönündeki resmi çizgiyi tekrarladi.¹⁵ Başka bir Çinli Ortadoğu uzmanı Fan Hongda da Pekin'in Ortadoğu'nun Arap olmayan güçlerinden Türkiye, İsrail ve İran'a da dikkat etmesi gerektiğinden söz etti.¹⁶ Yine de Çin'in İran'ın Kapsamlı Ortak Eylem Planı'na (KOEP) dönüşünü şekillendirme ve Pekin'e Ortadoğu'nun güvenlik mimarisinin dönüşümünü etkilemede muhtemel bir rol biçimdeki seçici ilişkilene yaklaşımı, yeni açıklanan beş ilkenin; steril bir propaganda mı yoksa somut adımlarla desteklenen uzun vadeli bir dış politika vizyonu mu olduğunu gösterecek.

Çin-ABD ilişkileri Bozulurken Altı Ükelik Turdan Çıkarılacak Dersler

Çin MENA bölgesinde Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), İran, Mısır ve Cezayir ile kapsamlı stratejik ortaklıklar kurdu. Çin'in enerji güvenliği Ortadoğu'nun hidrokarbon rezervlerine derinden bağlı olsa da Pekin'in bölgeyle daha yakından temas kurmasının arkasındaki tek saik bu değil. Başkan Xi Jinping'in en gözde dış politika girişimi Kuşak ve Yol İnisiyatifi, Dijital İpek Yolu ile birlikte küresel doğrudan yabancı yatırımı akışlarını olumsuz etkileyen Covid-19'un başlama ve yayılmasından sonra bile MENA bölgesinde

Fakat ekonomik ve teknolojik açıdan bölgenin ezici gücü olmak Pekin'i Ortadoğu'nun birçok çatışmasına müdahil olmaktan korumayacak

genişlemeye devam ediyor.¹⁷ Pekin aynı zamanda Biden yönetiminin Suudi Veliaht Prense soğuk davranmasından da faydalaniyor çünkü bu durum Prens'i Çin'in yörüngesine yaklaştırıyor. Batı'nın Sincan bölgesi nedeniyle Çin'e karşı eleştirilerinin arttığı bir zamanda Wang'ın Riyad'a resmi ziyarette bulunması Pekin lehine önemli bir şeyi, İslam'ın iki kutsal beldesine ev sahipliği yapan Suudi Arabistan'ın Çin'in Müslüman Uygur nüfusuna yönelik politikasını meşrulaştırmadaki desteğinin yinelenmesini beraberinde getirdi.¹⁸ Ayrıca Wang Yi ile Türk mevkidaşı Mevlüt Çavuşoğlu¹⁹ arasındaki toplantıda da Uygur meselesi Çavuşoğlu'nun "Uygur Türkleri konusundaki hassasiyet ve düşüncelerini" iletmesiyle daha az tartışmasız geçmiş görünüyor. Türk Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile yaptığı ve Çin ile Türkiye arasındaki diplomatik ilişkilerin kurulmasının 50. yıl kutlamalarının arka planda yer aldığı toplantıda da ekonomi ve aşı diplomasisi tartışma gündeminin başında yer alıyordu.

Fakat ekonomik ve teknolojik açıdan bölgenin ezici gücü olmak Pekin'i Ortadoğu'nun birçok çatışmasına müdahil olmaktan korumayacak.

Mesela İran'ı ele alalım. Çin nükleerden arındırılmış bir Ortadoğu vizyonuna destek sinyali vererek ABD'ye KOEP'e dönme çağrısında bulundu ve Washington'ın Tahran üzerindeki yaptırımları gevşetmesini istiyor. Wang Ortadoğu ziyaretine çıkmadan sadece birkaç gün önce, Rus mevkidaşı Sergey Lavrov ile bir toplantısında bu pozisyonu yineledi.²⁰ İran nükleer anlaşmasında müzakere masasına dönülmesi ve yaptırımların gevşetilmesi Çin'e uzun süredir beklenen altyapı fonları ve imalat sektörüne yatırımlar karşılığında ham petrol ithalatının yenilenmesi gibi bir fayda sağlayabilir. Dolayısıyla altı ülkelik turun İran ayağında imzalanan ve çokça heyecan yaratan 25 yıllık ekonomi ve güvenlik anlaşması somut sonuçlar doğurabilir ama birçok analist bunun söylendiği kadar önemli olduğundan şüphe duyuyor.²¹ Trump'ın yaptırımları döneminde Çin'in İran'a enerji bağımlılığı azalmış ve Çin talebinin bir kısmı Irak'ın teklifiyle karşılanmaktaydı. Bu yüzden Çin'in Suudi Arabistan ve diğer Arap ülkeleriyle olan ilişkilerini İran için tehlikeye atması pek muhtemel görünmüyor. Benzer şekilde güvenlik alanında İran ile imzalanan 25 yıllık anlaşma da güya askeri donanım transferi, istihbarat paylaşımı ve eğitimden söz ediyor ama Çin'in İsrail ile olan ilişkilerini bu sebeplerle riske atma ihtimali oldukça düşük. Bu açıdan Çin, ilkelerini öne sürmeyi Ortadoğu'daki sayısız çatışmayı çözmenin değil yönetmenin ve onların içine çekilmekten kaçınmanın bir yolu olarak görüyor.²²

KOEP ABD ve Çin'in çıkarlarının örtüştüğü bir alan.²³ Alaska görüşmeleri Washington ile Pekin arasındaki çatışma noktalarını hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde vurgularken Ortadoğu'nun süregelen güvenlik dönüşümü iki ülke için çıkarlarının örtüştüğü yerlerde, özellikle de terörle mücadele ve güvenlik alanlarında iş birliği yapma şansı sunuyor.

ABD eski sahada biraz askeri olan denizaşırı güvenlik dengeleyicisi rolüne dönmeye hazırlanırken Kuşak ve Yol İnisiyatifi ve Dijital İpek Yolu ancak güvenli bir ortamda gelişebilir. Bölgede statükonun sürdürülmesi tek başına Pekin için bir başarı ve HKO'nun doğrudan müdahalesinin ABD'nin Asya'ya yönelişinin bıraktığı güvenlik açığını doldurması birkaç nedenden ötürü muhtemel değil. Her şeyden önce Çinli yetkililer Çin'in ABD'nin güvenliği sağlamak açısından oynadığı rollerin yerini doldurmayacağı konusunda ısrarcı. İkincisi, bu sadece istek değil aynı zamanda kapasite meselesi. Üçüncüsü, Çin bölgedeki tüm aktörlerle sadece ekonomi sektöründe bağlantılı değil aynı zamanda bölgeye son nesil SİHA'lar dahil askeri donanım da ihraç ediyor. Ancak hesapta başka şeyler de olabilir. Çin'in hâlihazırda bölgede taraf tutmama politikası önceki müdahale etmeme duruşundan farklılaşıyor ve artık Pekin dikkatli bir şekilde tüm taraflara oynuyor ve tabiri caizse "dengeli muğlaklık"²⁴ sergiliyor. Bu durum Pekin'in Ortadoğu'daki çıkarlarının zaman zaman ABD'nin çıkarlarıyla örtüşme şansını arttırdığı gibi bölgenin çatışma sonrası yeniden inşasındaki rolünü de geliştirebilir.

Dijital İpek Yolu ve Ortadoğu'nun Dijitalleşmesi

Çin'in Ortadoğu'da bir güvenlik sağlayıcısı rolü oynayıp oynayamayacağı hâlâ hem bir tartışma hem de öngörü konusu olsa da bölgenin Çin usulü dijitalleşmesi tam hız devam ediyor. 5G, fiber optik deniz kabloları, siber güvenlik, e-hizmetler, Büyük Veri analizi ve akıllı şehirler entegrasyonundan Beidou uydu navigasyon sistemine Çin'in Ortadoğu'ya dijital akını tam hız ilerliyor.

Suudi Arabistan Veliaht Prensi Muhammed bin Selman ile Dışişleri Bakanı Wang Yi arasındaki toplantının planlanan Neom kentinin olacağı yerde yapılmış olması bir tesadüf değil.²⁵ 500 milyar dolarlık fiyat etiketiyle bu fütürist kent Krallık'ın ekonomisini çeşitlendirmeye

***Çin'in Ortadoğu'da bir güvenlik sağlayıcısı rolü
oynayıp oynayamayacağı hâlâ hem bir tartışma
hem de öngörü konusu olsa da bölgenin Çin
usulü dijitalleşmesi tam hız devam ediyor***

yönelik 2030 Vizyonu'nun köşe taşlarından biri. Bu mega proje tamamlandığında son teknoloji, büyük veri ve yapay zekayı harmanlayarak yaygın tabirle “bilişsel kenti” kurmayı amaçlıyor. Çin, komşu Dubai'nin bir akıllı kent inşa etme projesinden faydalandığı gibi fakat çok daha büyük bir ölçekte Neom'un sunduğu fırsatlardan da yararlanmak istiyor. Ayrıca Covid-19 ve petrol fiyatlarındaki düşüşün Körfez'in Neom gibi hırslı projelerinin önüne çıkardığı mali zorluklar sadece ucuz fiyatları için değil Çin devlet bankalarının sunmaya hevesli olduğu avantajlı kredi hatları için de Çin teknolojilerinin daha geniş kapsamda benimsenmesine yol açabilir.

Pekin yalnızca Suudi, İran ve Irak hidrokarbonlarının temini üzerinden ulusal enerji güvenliğini koruyarak değil aynı zamanda kendi dijital yükselişini de dayatarak bölgedeki stratejik varlığını arttırıyor. İran'ın Çin dijital ekosistemi dışında pek fazla seçeneği yokken bölgenin geri kalanı ve özellikle de Körfez İşbirliği Konseyi ülkeleri Çin bilişim ve iletişim teknolojilerine (BİT) entegrasyon seviyeleriyle ABD'nin Çin teknolojilerine karşı koyduğu güvenlik gereklilikleri arasında bir denge kurmaya çalışıyor. Körfez ülkeleri farklı derecelerde petrol gelirlerine aşırı bağımlılığa karşı ekonomilerini çeşitlendirmeye çalışıyor. Uluslararası Para Fonu (IMF) tahminlerine göre 2034'e gelindiğinde Körfez'in mali serveti tükenecek.²⁶ Tam da bu yüzden Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan gibi ülkeler dijitalleşmeyi bu eli kulağında krizden bir çıkış yolu olarak değerlendiriyor. 5G ve özellikle artan sayıdaki sensörlerden elde edilen verileri yüksek hızda transfer edebilme konusu Çinli BİT devleriyle Batılı rakipleri arasında bir tercih yapma konusundaki tartışmanın merkezinde yer alıyor. Yine de Pekin'in Dijital İpek Yolu dördüncü endüstri devriminin merkezinde bulunan çok daha geniş bir stratejik etki alanını benimsiyor.²⁷

Dijital güvenlik alanında Çin'in HikVision şirketi, Körfez monarşilerinin çok sıcak karşıladığı bir hizmet olan otomatik vatandaş gözetlemede kapalı devre kamera sistemi ve görsel yüz tanıma çözümlerinin öncüsü konumunda. Çin e-devlet, e-ticaret ve finans teknolojilerini içeren e-hizmetler konusunda Smart Dubai'den Neom'a pay almak için hazırda bekleyen oturmuş bir sektöre bel bağlayabilir.

***Çin e-devlet, e-ticaret ve finans teknolojilerini
içeren e-hizmetler konusunda Smart
Dubai'den Neom'a pay almak için hazırda
bekleyen oturmuş bir sektöre bel bağlayabilir***

Çin'in teknolojideki ezici gücü Ortadoğu'da Made in China 2025'in²⁸ politika talimatlarını ve gelişmiş bağlantılılığın ticaret ve kalkınmada bir katalizör görevi gördüğü Ulusal Yapay Zekâ Kalkınma Planı'nı²⁹ izleyerek ilerliyor. Yine de Çin'in 2016 Siber Güvenlik kanunu ile 2020 Bilişim Güvenlik Teknolojisi Ulusal Standartları Pekin'in teknolojik nüfuzunun diğer ülkelerin dijital ulusal güvenlik gereklilikleriyle nasıl etkileşeceğini derinden etkileyecek. Her şeyden önce Çin kendi siber sahasını bir egemenlik alanı olarak değerlendiriyor. Siber Güvenlik kanununun devletin güvenlik ve istihbarat birimlerine tanıdığı mutlak veri erişimi diğer ülkelerin dijital yasalarıyla zaten bir çarpışma noktasında yer alıyor. Ayrıca güvenlik açısından Dijital İpek Yolu'nun ulusal BT altyapısına entegrasyonu savunma sektörü için daha geniş etkilere sahip.³⁰ Akıllı kentler geliştirme yarışında teknolojilerin ikili kullanım alanları ve büyük veriye erişimin yapay zekâ yarışında oynadığı stratejik rol nedeniyle ulusal güvenlik ile sivil altyapılar arasındaki sınırlar giderek belirsizleşiyor.

Biden yönetimi, daha önce eski Dışişleri Bakanı Pompeo'nun Clean Network Initiative'i tarafından savunulduğu gibi müttefiklerini Çin'in teknoloji ekosistemiyle hiçbir şekilde entegre olmamaya zorlarsa sonuç standartların ayrışması olacak. İsrail ABD ile derin güvenlik iş birliği nedeniyle daha hassas davranırken diğer Ortadoğu ülkeleri rüzgârın ne yönde eseceğini kestirmeye çalışıp, hâlâ mevcut seçeneklerini değerlendiriyor. Suudi Arabistan örneğinde Biden yönetiminin son politika değişimi Riyad'ı Pekin'in dijital yörüngesine daha da yaklaştırmaya itiyor.³¹

Sonuç

Arap Baharı'ndan tam on yıl sonra MENA bölgesindeki çoğu ülke hâlâ köklü krizlerle boğuşuyor. Devam eden Covid-19 pandemisi de bölgenin zaten kritik olan sosyal, ekonomik ve politik sıkıntılarını kötüleştirdi. Bu ortamda hiçbir bölgesel aktör münhasır hegemon güç olarak kendisini ortaya koyamıyor. Bu yüzden Çin Birleşmiş Milletler himayesinde muhtemelen Rusya ve Türkiye'yi de çok taraflı bir güvenlik mimarisine dahil edip İran'la saldırmazlık anlaşması imzalayarak bölgesel istikrara zemin hazırlayabilecek daha geniş bir siyasi diyalog amaçlıyor. Bu yolun önünde, başta bu milletlerin çıkarlarının kimi zaman çatıştığı gerçeği olmak üzere birkaç engel var. Ortadoğu'da Çin'in teknolojik ve finansal uzantısıyla ABD'nin savunma çatısı güvenlik gereklilikleri arasında gidip gelmek giderek karmaşık bir dengeleme politikasına dönüşüyor. Çin'in bölgesel istikrar yolunda dengeli muğlaklıktan (tüm taraflara oynamaktan) seçici ilişkilenmeye geçişi, tehlikeli bir gerilimi tırmandırma riskini ciddi anlamda azaltıp Pekin'in Ortadoğu ile ilişkilerini ekonominin ötesine genişletmesine izin verecektir. Ancak bu durumun Çin'in Ortadoğu'daki taahhütlerini yeniden düzenlemeye çalışan ABD ile stratejik rekabeti döneminde bölgede mantar gibi çoğalan çıkarlarını korumaya yetip yetmeyeceğini zaman gösterecek.

Ortadoğu'da Çin'in teknolojik ve finansal uzantısıyla ABD'nin savunma çatısı güvenlik gereklilikleri arasında gidip gelmek giderek karmaşık bir dengeleme politikasına dönüşüyor

Referanslar

- 1- Nikkei Asia. 'How it happened: Transcript of the US-China opening remarks in Alaska' 19 Mart 2021 <https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/US-China-tensions/How-it-happened-Transcript-of-the-US-China-opening-remarks-in-Alaska>
- 2- Antony J. Blinken, ABD Dışışleri Bakanlığı, 'Secretary Antony J. Blinken, National Security Advisor Jake Sullivan, Director Yang and State Councilor Wang At the Top of Their Meeting' 18 Mart 2021 <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-national-security-advisor-jake-sullivan-chinese-director-of-the-office-of-the-central-commission-for-foreign-affairs-yang-jiechi-and-chinese-state-councilor-wang-yi-at-th/>
- 3- CGTN. 'Wang Yi: China is a long-term, reliable strategic partner of Middle East countries'. 30 Mart 2021 <https://news.cgtn.com/news/2021-03-30/Wang-Yi-on-outcomes-of-his-Middle-East-tour-Z3GJ9ssb-jW/index.html>
- 4- China Med Index (2001-2019) <https://www.chinamed.it/chinamed-data/middle-east> Erişim Tarihi: 12 Nisan 2021
- 5- Chen Weiqing, 'China, Saudi Arabia to cooperate in new ways.' Arab News, 25 Mart 2021 <https://www.arabnews.com/node/1831976#YF1vOVOjEiY.twitter>
- 6- A.g.e.
- 7- A.g.e.
- 8- Guy Burton, 'China and Middle East Conflicts. Responding to War and Rivalry from the Cold War to the Present'. Routledge. 31 Temmuz 2020
- 9- Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti'ne yakın Marksist bir ideoloji izleyen Dhofari İsyanıcıları, Umman Sultanı Said bin Teymur'u tahttan indirmek için 70'lerin başından 80'lerin sonlarına kadar bir iç savaş yürüttü.
- 10- China's Arab Policy Paper, Xinhua. 13 Ocak 2016 http://english.www.gov.cn/archive/publications/2016/01/13/content_281475271412746.htm
- 11- Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanlığı, 'Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2020', Kongre'ye Sunulan Yıllık Rapor, 1 Eylül 2020 <https://media.defense.gov/2020/Sep/01/2002488689/-1/-1/1/2020-DOD-CHINA-MILITARY-POWER-REPORT-FINAL.PDF>
- 12- CGTN. 'Wang Yi: China is a long-term, reliable strategic partner of Middle East countries'. 30 Mart 2021 <https://news.cgtn.com/news/2021-03-30/Wang-Yi-on-outcomes-of-his-Middle-East-tour-Z3GJ9ssb-jW/index.html>
- 13- Sun Degang ve Wu Sike. 'Yeni Dönemde Çin'in Ortadoğu Güvenlik Konularına Katılımı: Fikir ve Pratik Keşifleri' [榴二十 逆瞭登破赖夕淘g⑧娠淘 !4警榔孽 -恶候帖松娠拦昌铝聳] 23 Temmuz 2020. <https://mp.weixin.qq.com/s/Hk9gMzVOOvfrNLqj9pHeog>
- 14- Alessandro Arduino, James Dorsey, 'Subtly, China pressures Gulf states to reduce regional tensions.' Responsible Statecraft 20 Kasım 2020 <https://responsiblestatecraft.org/2020/11/20/subtly-china-pressures-gulf-states-to-reduce-regional-tensions/>
- 15- China's Political Entanglements in the Middle East: Escaping Inevitability? Webinar- Middle East Institute National University of Singapore, 30 Mart 2021 <https://mei.nus.edu.sg/event/chinas-political-entanglements-in-the-middle-east-escaping-inevitability/>
- 16- Fan Hongda, Lianhe Zao Bao , ò 办ゴ淘g旗犬破淘 !面晨 | 孰一 15 Ekim 2020. <https://www.zaobao.com.sg/zopinions/views/story20201015-1092900>
- 17- United Nations UNCTAD, 'Impact of the Coronavirus Outbreak on Global FDI', 8 Mart 2020 https://unctad.org/system/files/informationdocument/diae_gitm34_coronavirus_8march2020.pdf

18- “Muhammed [bin Selman] Wang’a ‘Suudi Arabistan Çin’in Sincan ve Hong Kong konularındaki meşru duruşunu kararlılıkla destekliyor, Çin’in içişlerine herhangi bir bahaneyle karışılmasına karşı çıkıyor ve belirli çevrelerin Çin ile İslam dünyası arasına fitne tohumları ekme girişimlerini de reddediyor’ dedi.” CGTN, 25 Mart 2021

<https://news.cgtn.com/news/2021-03-25/China-Saudi-Arabia-vow-to-oppose-interference-in-international-affairs-YUuoTSUFbO/index.html>

19- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, ‘Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu’nun Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Wang Yi ile Görüşmesi.’ 25 Mart 2021 <https://www.mfa.gov.tr/sayin-bakanimiz-in-cin-halk-cumhuriyeti-db-ile-gorusmesi.en.mfa>

20- AP, ‘China, Russia officials meet in show of unity against EU, US’. 23 Mart 2021 <https://apnews.com/article/joe-biden-europe-beijing-wang-yi-coronavirus-pandemic-b8797b405a609945eef3a-8dade8b12e1>

21- Gedaliah Afterman, ‘Why overhyped US\$400 billion deal changes little for China, Iran or Middle East’, South China Morning Post. 09 Nisan 2021 <https://www.scmp.com/comment/opinion/article/3128725/why-overhyped-us400-billion-deal-changes-little-china-iran-or>

22- James Dorsey, ‘China signals possible greater Middle East engagement’. Modern Diplomacy 29 Mart 2021

<https://moderndiplomacy.eu/2021/03/29/china-signals-possible-greater-middle-east-engagement/>

23- Alessandro Arduino, ‘The Middle East offers US, China some common ground to cooperate on anti-terrorism and security.’ South China Morning Post. 29 Mart 2021 <https://www.scmp.com/week-asia/opinion/article/3127498/how-us-china-cooperation-could-be-boosted-middle-east-conflicts>

24- Alessandro Arduino, ‘Here’s the real reason China isn’t taking sides in Libya’. South China Morning Post, 28 Ocak 2020

<https://www.scmp.com/week-asia/opinion/article/3047944/heres-real-reason-china-isnt-taking-sides-libya>

25- Neom resmi web sitesi: <https://www.neom.com/index.html> Son erişim: 13 Nisan 2021

26- Reuter, ‘Gulf’s financial wealth could be over in 15 years: IMF’. 7 Şubat 2020. <https://www.reuters.com/article/us-gulf-economy-imf-idUSKBN2002HZ>

27- Jin Canrong, ‘Dördüncü Endüstri Devrimi esasında ABD ile Çin arasındaki bir rekabet ve Çin’in kazanma şansı daha yüksek’ [臭(三)据 H 寥ゆ H 裙 5 孩 帖 犬 浪 淘 鼓 滩 茶 ㄣ 淳 她 街 淘 g 括 羚 B ジ].” Guancha [ā & 算命], 29 Temmuz 2019. https://www.guancha.cn/JinCanRong/2019_07_29_511347_s.shtml.

28- Li Keqiang: İnternet + Çifte İnovasyon + Made in China 2025 ‘Yeni Endüstriyel Devrimi’ Doğuracak [“厄迪矫 暴樊命+怜ぬ+淘g淌署 2025イ傀瓢 9 “破H裙5孩 ”]. Xinhua, 15 Ekim 2015. http://www.xinhuanet.com/politics/2015-10/15/c_1116825589.htm

29- China Daily, ‘National AI plan to drive development’. 22 Ekim 2019 http://www.china.org.cn/business/2019-10/22/content_75327033.htm

30- Meia Nouvens, China’s Digital Silk Road: Integration into National IT Infrastructure and Wider Implications for Western Defence Industries. The International Institute for Strategic Studies. Şubat 2021.

31

31-

YAZAR HAKKINDA

Dr. Alessandro Arduino National University of Singapore, Middle East Institute (MEI) bünyesinde kıdemli bir araştırmacıdır. Kendisi Shanghai Academy of Social Science (SASS), Security & Crisis Management International Centre Eşbaşkanı ve King's College London, Lau China Institute bünyesinde mukim olmayan araştırmacıdır. Çin'deki yirmi yıllık tecrübesi güvenlik analizi ve kriz yönetimi konularını kapsamaktadır. Başlıca ilgi alanları arasında Çin, Orta Asya ve Ortadoğu ve Kuzey Afrika ilişkileri, varlık fonları, özel askeri/güvenlik şirketleri ve Çin güvenlik ve dış politikası bulunmaktadır. Alessandro birkaç kitabın yazarı olup çeşitli dergilerde İtalyanca, İngilizce ve Çince makale ve köşe yazıları yazmıştır. En son çıkan kitabı: China's Private Army: Protecting the New Silk Road (Palgrave, 2018).

AL SHARQ STRATEJİK DÜŞÜNCE KURULUŞU HAKKINDA

Al Sharq Stratejik Düşünce Kuruluşu, demokratik katılım, bilinçli vatandaşlık, çok taraflı diyalog ve sosyal adalet ideallerini teşvik etmek amacıyla, tarafsız ve titiz bir yaklaşımla araştırma yapmayı üstlenen bir düşünce kuruluşudur.

Adres: İstanbul Vizyon Park A1 Plaza Kat:6
No.:68 34197 Bahçelievler / İstanbul / Türkiye
Telefon: +90 212 603 18 15
Faks: +90-212-603 1665
E-posta: info@sharqforum.org

research.sharqforum.org

SharqStrategic

AL SHARQ
STRATEGIC
RESEARCH